

A rektorokat lelővik, ugye?

Lapunk április 23-i számában Csákány Béla, a JATE rektora beszámolt a miskolci rektori konferenciáról, s ennek kapcsán szólt az egyetemi autonómiáról, az egyetem szeptemberre várható tisztújításáról. Ezt egy levélváltás követte, az FDSZ egyik képviselőjével, s aztán egy sikerületlen vita az OFÉSZ oktatási tervezetéről, s egy szintén eredménytelen bölcsészkar hallgatói fórum. A külső szemlélőnek tehát úgy tűnik, a felsőoktatási reformtervek új lendületet vettek. A rektortól most azt kérdeztük, hogyan látja ezeket a mozgásokat, valóban lendületesek-e ezek?

— Ami a mozgásokat illeti, azok, legalábbis egyelőre, méréseltek. Egy példa: meghívtam az egyetemi tanács és a kari tanácsok hallgatói képviselőit, hogy a Szegedi Egyetem előző számában megjelent, Lajos Tamás és Fábri György által készített vitaanyagról beszéljünk. Hatan jöttek el. Ezt még értelmezhetném bizalmatlanságnak, magyarázhatnám a vizsgaidőszak közelségével. Ami az, hogy a bölcsészhallgatók kari gyűlésére csak negyvenen jöttek, az alighanem a hallgatók csekély érdeklődését jelzi.

Amikor erről esik szó, eszembe jut egy néhány héttel korábbi beszélgetésem Pató Attilával, aki a bölcsészhallgatók passzivitását az 1988 őszi diákmozgalom eredménytelenségéből fakadó frusztráltsággal magyarázta. Szerintem az a mozgalom eredményes volt: ha előveszünk a dokumentumait, kiderül, hogy majdnem minden célját elérte. És én úgy látom, hogy éppen ez a bökkenő: az utolsó nyolc évben, ezen az egyetemen minden haladó törekvés vagy sikerrel, vagy kompromisszummal zárult, olyan módon, hogy nem masszív ellenállásra, hanem többnyire megértésre talált az egyetemi vezetők részéről. Zárójelben: ez az állítás nem szentírás, tehát meg is kérdőjelezhető. Mindazonáltal kétségtelen, hogy az 1981 utáni szegedi hallgatói nemzedékeknek nem adatott meg az elkeseredetten védekező öreg konzervatívok légyóvásának, vagy az igazságtalanul elszenvedett vereségeknek a katarikus élménye. Ebben látom a passzivitás okát. Ha azonban elfogadjuk Bibó István gondolatát, az európai társadalomfejlődés értelméről, akkor talán nem is olyan nagy baj, hogy a mi egyetemi hallgatóink szegényebb egy-két megrázó élménnyel.

— Említetté, hogy az egyetemi tanács és a kari tanácsok hallgatói képviselőit beszélgetésre hívta a Lajos Tamás és Fábri György által készített vitaanyag. Mi az ön véleménye az OFÉSZ anyagáról, mennyire egyezik az a rektor, illetve az oktató egyetemi tanár koncepciójával?

— Ez az anyag túl jó, azaz elég részletes ahhoz, hogy nehéz legyen elolvasni. Ezt még tetőzi, hogy apró betűkkel — nyilván helytakarékoság miatt — nyomtatták ki a Szegedi Egyetem. Tartalmi szempontból, ha így teszi fel a kérdést, hogy részben támogatom-e, akkor átárazott igennel felelek. Miért? Azért, mert ez egy szemmel áthatóan önezenúra nélkül észült írás. Elégé hozzá vol-

tunk szokva, hogy amikor jövőbe mutató terveket készítünk, akkor rögtön arra gondoltunk, mi valósítható ebből meg, mi az amit majd megakadályozni próbálnak azok, akik érdekeikkel ellentétesek. Nos, ez az írás nem ilyen. Ez kitűzi célul, amit ideálisnak tart. A célt mindig is úgy kell kitűzni, hogy az ideális legyen, jöllehet bevallatlanul is működnek bennünk olyan reflexek, amelyek miatt meg sem fogalmazunk jónak tartott, ám levele kilátástalannak tűnő dolgokat.

Tehát az ideális megfogalmazása kell ahhoz, hogy ne az ideális pótléka felé meneteljünk. Ennek az írásnak is ez az ars poetica.

— Hogyan értékelt Ön a Kincses-féle tervezetet?

— Nagyon érdekesnek tartom. Ebből arra is következtetek, hogy nem olyan sokáig kell már azt a tevékenységet folytatnom, amelyre szakképzést sohasem kaptam, s amihez azért kevésbé értek, mint az algebrához. Hasonlóképpen gondolkodom, a saját szerint kijelölt oktatási miniszternek (az interjú a miniszteri kijelölések előtt készült — G. R.) arról az elképzeléséről, hogy amint a fasiszmus bukása után kormánybiztosokat állítottak az olasz egyetemek élére, most itt is kormánybiztosokkal kellene átmenetileg irányítani az egyetemeket. S talán már érttem is, miért tesznek kétségbeesett és izléstelen lépéseket olyan kollégáim bizonyos ügyeik elintézésére, akik feltehetően meg vannak arról győződve, hogy egy kormánybiztossal ügyeiket már nem tudnák megoldani.

— Milyen ügyekre, milyen kollégákra gondol?

— Én legalább két konkrét dologra gondolok, az egyik a Ságvári gimnázium igazgatói posztjának betöltése, de gondolok egy bizonyos tanszék professzori státusának betöltésére is.

— Van-e már újabb fejlemény a Ságvári gimnázium dolgában?

— Legfeljebb az izléstelenség eszkálcója a helyi sajtóban, amelyhez nem nagyon szeretnék csatlakozni. Bár lehet, hogy előbb-utóbb frok egy mesét Ezo-pusz modorában a Szegedi Egyetembe.

— Örömmel közöljük... A bölcsészkar fórum ugyan eredmény nélkülnek tekinthető, mégis Rektor úr tájékozódhatott a hallgatók elképzeléseiről, legalábbis a megjelentekéről. Az előzetesen megjelentetett javaslatlattervezetben az Operatív Bizottság igen radikális és alapos változtatásokat követel. Megvalósíthatók-e ezek?

— Van ami megvalósítható, s meg is valósítottuk. Ilyen például az a követelés, hogy az egyetemi tanácsülés vegye le a napirendjéről az új SZMSZ tárgyalását. Vezetői értekezletünkön úgy határoztunk, hogy június 7-én, nem tűzzük napirendre a teljes szervezeti és működési szabályzatot, csak egy olyan szabályzati elemet, ami arra vonatkozik, hogy milyen módon és milyen összetételben kerül megválasztásra az új egyetemi tanács. Emellett összesítő értekezlet elé visszük

ezt az előterjesztést is, mert szeretnénk, ha az oktatók kollektívája, és a jelenleg hivatalban levő egyetemi tanács egyaránt véleményezné. Örülünk, ha a hallgatók is véleményét mondanának róla. Nemcsak követelések, hanem nyilatkozatok is vannak a bölcsészkarj gyűlés javaslatlattervezetében. Például a diákság ki nyilvánította, hogy politikai jellegű tisztogatásokhoz nem kíván partner lenni. Magam is egyetérték azzal, hogy ne érjen senkit hátrány azért, mert mondjuk a Szabad Demokraták Szövetségében, vagy a Magyar Szocialista Pártban, urambocsá! a Magyar Szocialista Munkáspártban fejt ki politikai tevékenységét az egyetemen kívül. Am azt nem szeretném, ha bizonyos politikai áramlatokhoz való tartozás, menlevelet jelentene olyan kollégáim számára, akiknek nem lenne helye egy igazi egyetemen. „A rektor és helyettesei mondjanak le tisztjükről, és ügyvezetőként vigyék tovább az egyetem hivatalos ügyeit” — mondja a tervezet. A rektor és helyettesei, mindenképpen ügyvezetők, ők nem profi egyetempolitikusok, ők tanárok, akiket meghatározott időre és ügyvezetőként választottak, és ha történetesen némi közük is van az egyetempolitika. — ha van egyáltalán ilyen — formálásához, az arra az időszakra terjed ki, amíg ők vezetik az egyetem ügyeit. Pártatlan bizottságra kívánják bízni a javaslat megalkotóját az egyetemi tanács új összetételét és a tagok megválasztásának szabályait. Ezzel magam is egyetértélek. Már csak azt kellene tisztáznunk, hogy hol az a pártatlan bizottság, amely az előbb említett pártatlan bizottság összetételét alaposan tisztázná, és amellyel az egész egyetemi közvélemény egyet is értene. Azt is helyeslem, hogy az egyetem adminisztratív és gazdasági igazgatását az egyetemen folyó oktatási és tudományos tevékenységtől teljesen el kell választani; kár hogy ezt nem lehet megtenni, de amennyire lehet, meg kell. Nagyon örülnék annak, ha az egyetem bizonyos intézményei, például a Gődör étterem, meg az egyetemi asztalosműhely, nem az egyetem részét alkotnák, hanem egy egyetem-ellátó vállalat részeként működőnének együtt az egyetemmel. A karok lehető legszélesebb autonómiájával egyetérték minden oktatási és minden tudományos kérdésben. A karok autonómiája más kérdésekben megítélésem szerint az egyetemi autonómiát sértené. Kiterjesztését ezért nem tartanám indokoltnak. Az, hogy az egyetemi oktatást nyitottá kell tenni, teljes egyetértéssel találkozok, az viszont, hogy a felvételi vizsga szűnjön meg, egyáltalán nem. Többeknek elmondtam azt a tréfának is tekinthető, ám hűsba és vérbe vágó valós tény, hogy durván beszélve, kétféle ország van: egyszerű egy olyan ország, ahová sikerült más országokból elmenekülni embereknek, másrészt olyan ország, amelyben a maradék emberek laknak. Az előbbieket tipikus példája az Egyesült Államok, Brazília; az utóbbiak két ti-

pikus, de egyáltalán nem hasonlító példája van: Japán és a Szovjetunió. Japán barátaim teljesen elszörnyedtek, mikor meghallották, hogy Magyarországon a felvételi vizsgáknak olyan laza rendszere uralkodik az egyetemen, hogy például akik az országos tanulmányi versenyen az első tíz közé jutottak, azok bekerülnek felvételi vizsgák nélkül az egyetemre. Azt kérdezték, hogyan lehetséges ez, hogy bíznak meg az egyetemi kollégák az országos tanulmányi verseny javító bírálban. Náluk ez elképzelhetetlen lenne. A felvételi vizsgának rendkívül szigorúnak és csak az egyetemről függőnek kell lenni, ahogy ez Japánban van. Magyarországon főleg olyan polgárok élnek, akik itt maradtak, bár ma sajnos vagyunk olyanok is, akik ide menekültek. Ennek megfelelően én inkább a japán példát követném. A felvételi vizsgát módosítani kell, ez kétségtelen, — de mindenképpen megtartanám. „Az SZMSZ-ben biztosítani kell, hogy a karokon működő önkormányzati testületek megfelelő feltételek között dolgozhassanak a karokon!” Magam is szeretném, hogyha lennének diákönkormányzati testületek, ezt felülről létrehozni nem lehet, alulról történő kezdeményezésként viszont az utóbbi két évben nem működtek.

— Ön szerint, ez tehát nem radikális, hanem ideális program?

— Nem, az OFÉSZ vitaanyagával szemben ez hevenyészett program, amelyben különböző súlyú és különbözőképpen értékelhető elemek keverednek. Amit elmondtam, abból kiténik, mely elemekben támogatom, amíg hivatali munkát végzek.

— Egy hónapja feltettem a kérdést Önnek; hogyan vélekedik, hivatalában marad-e megbízatása végéig. Mint mondja, egyetért a Kincses-féle elképzeléssel. Akkor, most ismét megkérdem: mit gondol, a rektorokat lelővik?

— A múltkor egy tréfával ütöttem el ezt a kérdést. Most azt mondom, természetesen én legitimnek tekintem magam és vezetőtársaimat is. A legitimitásunkat legfeljebb annyiban érheti kifogás, hogy amikor minket megválasztottak, illetve megszavaztak, akkor több kollégánk azért nem került számba mert korábban nem töltött be egyetemi, pártállami, vagy, amint akkor mondtuk, nem takarékoskodva a kötőszóval, párt- és állami funkciót. Bár kivételek természetesen vannak, nyugodtan célozhatnak Burger professzorra, Tóth Károly főtitkára és másokra is.

Természetesen, ha csak hivatalnok lennék, akkor felmentésem bürokrátiához jelentene számomra, mivel azonban matematikus voltam és az is maradtam, én ezt inkább ambrozidhoz, vagy nektárhoz hasonlítanám. Lehet, hogy az egyetem számára valóban hasznosabb lenne, ha a továbbiakban olyan vezetők irányítanák, akik közelebb állnak az ország kultúráját és gazdagságát a jövőben irányító politikusokhoz.